

Ignác plébános karizmatikus jellemvonását senki sem vitatta. Eme tulajdonságát sokan azzal magyarázták, hogy faluba érkezése előtt évekig a szegedi Csillag börtönben végezte lelkipásztori teendőit, ahol volt alkalma megedződni

34 Sándor Zoltán

A PLÉBÁNOS ÉS A BOSZORKÁNY*

szigorúság-gyakorlás téren, bár ha hinni lehet a szóbeszédnek, ő is rendelkezett gyenge ponttal, a korabeli pletyka szerint egy fiatalon megözvegyült asszony fájdalmanak enyhítésére tett erőfeszítése miatt helyezték át a hír-

hedt áristomból a folyó és mocsár közé ékelődött szikesből kinőtt bánsági faluba. Számos anekdota szól arról, hogy hivatásán belül a hajthatatlan rigorózusság, férfiként pedig a szebbik nem – legyen szó pörge farú lánykáról, tüzes menyecskeréről vagy a természet bőkezűségéről tanúskodó, dús idomokkal megáldott öregedő asszonyságról – iránti gyengeség számított a falu első plébánosa két legfontosabb tulajdonságának, nem véletlenül jegyezte meg és alkotta szállóigévé a faluemlékezet a következő kijelentését, amelyben mintegy ötvöződik rajongásának két tárgya: „Én mindannyiótokba beleverem! No, nem azt, amire gondoltok, hanem a Szentlelket...”

Ignác atyát a település fennállásának tizedik évében nevezte ki a falu plébánosává a becskerekai megyéspüspök, amivel egy régi vágya valósult meg a falu lakosságának. Istenfélő emberek lévén az első telepések küldöttsége már ideköltözésük első hetében azzal a kéréssel fordult a nagyabecsült püspök úrhoz, hogy biztosítson számukra legalább vasárnap délelőttönként egy papot, aki misét mond, mert az ember esendő teremtmény, folyton bemocskolja magát, kívül-belül egyaránt, és amíg a napi munkától a testére ragadt piszkot esténként a teknő fölött egy kis vízzel könnyűszerrel lecsutakolhatja magáról, addig a lelke meglötyköléséhez már csakis Isten szolgájára van szükség. A püspökbotjának kacskaringóiba faragott bibliai jeleneteket simogató püspök bólogatva hallgatta végig a jövevények óhaját, és miután rövides gyózködést követően sikerült kiegyezni velük az ellenszolgáltatás mennyiségében és milyenségében, azon nyomban rendelkezett is, úgyszólván a messi földről idevándorolt telepések már a legelső vasárnapon pap vezényletével mondhatták el a Miatyánkat és a Hiszekegyet az új környezetben.

Sajnos ehhez hasonlóan az elkövetkező évek során nem sokszor került sor. Emiatt a falu elöljárói számos levelet intéztek a megyei püspökséghez és a pesti kormányhoz egy paplak és egy templom felépítéséhez szükséges eszközök biztosítása, valamint egy állandó plébános kinevezése érdekében. Elszántságuknak köszönhető, hogy idővel mindhárom célkitűzésüket sikerült

megvalósítaniuk. Először is a helybeliek önkéntes munkájával elkészült a paplak, ahová megérkezésekor azonnal beköltözhetett a falu első plébánosa. Ignác atya tudta, hová érkezik, ezért az első naptól kezdve nagyon komolyan vette küldetését. Amikor a becskerei pályaudvaron leszállt a vonatról, a rá váró falubeliekkel a városi plébániára hajtatott üdvözölni a püspök urat, majd átsétált a városházára, hogy köszöntse a városi vezetés tagjait, és csak ezután vitette el magát új lakhelyére. A menet kicicomázott lovakkal és bandériummal az élen vonult végig a városon. A faluba való bevonuláskor harangszó köszöntötte őket, majd az egy évvel korábban állított keresztnél, ott, ahol Borka néni botjára támaszkodva bevárta az első telepeseket, Ignác atya misét mondott az ígére éhes falusi lelkeknek.

A plébános már másnaptól kezdve délelőttijeit többnyire a városban töltötte, ahol leginkább a falu ügyes-bajos dolgait intézte, mindenekelőtt a templomépítéssel kapcsolatban felmerülő gondok megoldása miatt kilincselte irodáról irodára, az egyik hivatalból a másikba. Az ő vezetésével épült fel az elkövetkező három év alatt a falu központjában magasodó templom. A buzgó pap a nap további részében sem bújít be otthonába, hanem a délutáni órákban sorra látogatta a helybelieket, esténként az iskola egyik tantermében misét mondott, azután pedig felkereste a falu két kocsmájában tanyázókat, ily módon igyekezve minél jobban megismerni nyájának tagjait, nem kevésbé: hatást gyakorolni rájuk. Borka nénihez először, egy sajnálatos esemény kapcsán, néhány nappal a századforduló előtt kopogtatott be.

– Ma temettük el szegény Törőcsik Gyurit – mondta a plébános, és az asztalra könyökölve nagyot szippantott hosszú szárú tajtékpipájából.

– Isten nyugosztalja – fűzte hozzá a kemence előtti kissámlin ücsörgő vénasszony.

– A kocsirúd összemarcangolta a beleit. Az orvosok szerint nem volt rá mentség.

– Szörnyű dolog ez...

– Azt mesélik a faluban, hogy maga találta ki a gyomortáj nyomkodását a a belső fájdalmak enyhítésére.

– Az embereknek nem lehet megtiltani, hogy beszéljenek...

– Azt állítja, hogy soha senkinek nem javasolta, hogy nyomást fejtessen ki a fájó hasra?

– Sohasem szabad két különböző esetet összehasonlítani egymással, mert az emberek nem egyformák. Mindig abból kell kiindulni, hogy mindenki másképpen éli meg az örömet, a bánatot meg a fájdalmat.

– Ravasz asszony kend... – jegyezte meg a pap, és egy hatalmas füstkarikát fújt a halványan pislogó mécses köré. – A városi újság gúnyolódik

rajtunk. Azt írja, hogy a megboldogult életerős fiatalember volt, akinél csak az utóbbi időben jelentkezett a lépdaganat, de ahelyett, hogy orvoshoz fordult volna, a helybeli vénasszonyok tanácsára tologatni kezdett egy kocsit a rúd végénél a hasával. Mert ez majd állítólag segít... Tudja mi történt?

36

– Hallottam valamit, de mondja csak el nyugodtan.

– A kocsi kereke tologatás közben egy gödörbe zökkent, a kocsi rúdja meg behatolt a hasüregbe és szétpocskolta szegény Gyurikánk beleit. Hiába szállították a kórházba, másnap visszaadta lelkét a Teremtőnek.

– Bocsássa meg vétkeiket az Úr – mondta halkan az öregasszony.

– Mit lehet az ellen tenni, hogy valami hasonló többé ne ismétlődjön meg? – vetette fel a kérdést a pap, de mielőtt még választ kapott volna rá, máris egy újjal próbálkozott: – Mit szólna ahhoz, hogy ha hatóságilag betilgatnám magának, hogy vajákossággal foglalkozzon?

– Én semmit... – felelte nyugodtan az öregasszony. – De vajon mit szólnának hozzá az emberek? Talán őket is meg kellene kérdezni...

– Mit akar kend mondani? Mi van az emberekkel?

– Tudja, nem én megyek oda hozzájuk, hanem ők jönnek ide hozzám. Segítséget kérnek, s ha tudok, én szívesen segítek. Maga és én nagyon hasonló megbízatást végzünk: mindketten csodával próbálunk gyógyítani.

– Istenkáromlás a teremtő atyánkba, és annak egyszülött fiába, a mi urunk Jézus Krisztusba vetett hitet kiegyenlíteni holmi kuruzslással! – hördült fel a pap.

– Lehet, hogy a két dolgot nem lehet összehasonlítani, de az biztos, hogy az embereknek mindkettőre szükségük van, ugyanúgy, mint anyára és apára, testre és lélekre, hitre és ismeretekre...

– Ne áltasson azzal, hogy táltosként gyógyít, amikor jól tudom, hogy nem csak betegeket kúrál, hanem sokkal ördögösebb boszorkányságokat is végez!

– Azokkal a sebzett lelket kezelem...

– Hogyan?! Úgy, hogy egy másik lelket sebez meg közben?! Különben pedig mindazok, akik lelki panaszokkal küzdenek, jobb lesz, ha ezentúl hozzám fordulnak! Értette?!

– Én igen, de ezt mondja meg nekik is.

– Kinek?!

– A lelki kínokkal küszködő embereknek.

– Meg is mondom! Ők ezentúl énhozzám jönnek, a testi fájdalomtól szenvedők pedig majd orvost hívatnak maguknak. Isten engem úgy segítjen! – dörmögte Ignác plébános, azzal felemelkedett hokedlijáról, és egy hányavetin odavetett *Istenáldja!* kíséretében magára hagyta a vénasszonyt.

Annak ellenére, hogy szóban igen erélyesen a tudományos módszereken alapuló gyógykezelés mellett szállt síkra, amikor néhány évvel később

a város tovább drágította a falu lakossága számára így is magas orvosi díjazást, Ignác plébános nem használta ki a becskerekeli előkelőség előtt addigra jelentősnek mondható tekintélyét, hogy a falubeliek érdekében szóljon. Nyilván úgy ítélte meg, hogy hosszú távon jobb lesz nem ujjat húzni a városi urasággal, holott biztos tisztában volt nyájának egészségügyi és 37 gazdasági problémáival, hiszen az emberek inkább belepusztultak a betegségekbe, mintsem orvost hívtak volna. A szomorú helyzetet tetőzte, hogy a halottak zöme gyerek volt. A ragyogó milleniumi ünnepek utáni esztendőben a faluban elhalálozottak átlagéletkora ritkán haladta meg a húsz évet, de olyan esztendőt is feljegyeztek, amikor ez tizenkét év alatti volt. Nem csoda tehát, hogy a többször kihirdetett papi tiltás ellenére, a rászorultak továbbra is felkeresték Borka nénit, aki hozzájuk hasonlóan szintén nem sokat adott Ignác atya figyelmeztetéseire. Szerencséjükre emiatt nem ütköztek különösebb ellenállásba a plébános részéről, akinek abban az időben a boszorkányságoknál sokkal veszélyesebb ellenféllel kellett szembenéznie.

Rúzsza Lajos tanító az általános népnevelés elkötelezett híve volt. Az ifjúsági egyesület vezetőjeként különböző témákban szabad líceumokat szervezett a faluban. A városból és messzebről érkező tanárok és mérnökök többek között a növények életéről, az állattenyésztésben alkalmazott új módszerekről, irodalomról és történelemlről, földrajzi alapfogalmakról és Darwin evolúciós elméletéről tartottak előadásokat az egyre tömegesebb összejöveteleken. Nemegyszer többben voltak jelen egy-egy előadáson, mint az esti misén, ami sehogyan sem tetszhetett a tekintélyelvű plébánosnak, főleg ha figyelembe vesszük, hogy a lakossági fórumok népszerűségével párhuzamosan nőtt Rúzsza Lajos tanító befolyása is a faluban. Ignác atya ellentámadásra kényszerült: prédikációiban naponta emlékeztetett a líceumon való részvétel veszélyére a lelki egészségre nézve, mert – mint mondta – az ott elhangzó mocsok mindenekelőtt arra hivatott, hogy befeketítse az emberi lelket és zavart keltsen a fejben; kisebb létszámú összejövetelek esetén furkós bottal terelte szét a jelenlevőket, tömegesebb rendezvényeken pedig sokszor nem átalkodott odatelefonálni a városi csendőrségre, hogy a fennálló rend megbolygatásának veszélyére hivatkozva, karhatalmilag osszlassa fel az új ismeretek birtokba vételére vágyó embercsoportot.

A plébános erőfeszítése nem maradt eredmény nélkül. Rúzsza Lajos két év után lemondott tisztségéről, tanítói munkahelyéről és elköltözött a faluból. Lépését a telepen elterjedt bűzös levegő elviselhetetlenségével indokolta, ami megítélése szerint nem teszi lehetővé az általa megálmodott szabad élet megvalósítását. Mint az iskolaigazgatóhoz intézett beadványában fogalmazott: ennek az undorító légkörnek az egyetlen kútfeje a tekintetes plébános úr.

Ignác atyát nem igazán rázta meg a kiebrudalt tanító véleménye. Amikor az iskolaigazgató felolvasta neki a rá vonatkozó sorokat, a győztes nagyvonalúságával csak annyit mondott, hogy meg kell adni a vesztesnek a zsörtölődéshez való jogát.

38 – Furcsa egy alak maga – mondta neki Borka néni, amikor az ambiciózus népnevelővel való sikeres leszámolás után Ignác plébános visszatérve eredeti tevékenységéhez, ismételten felszólította arra, hogy hagyjon fel a vajákossággal, mert máskülönben neki is kiteszi a szűrét a faluból. – Amikor az emberi test gyógyításáról van szó, ön a tudomány oldalán áll, de amikor ugyanaz a tudomány veszélyezteti az ön nimbuszát és állását, akkor már ellenzi azt. Mit néz rám ilyen furcsán?! Azt gondolja, hogy nem tudom, mi történik a faluban?! Énelőttem nincsenek titkok! Tisztelendő atyám, annyit szeretnék mondani magának, hogy jobb lesz, ha mihamarabb megbarátkozik a gondolattal, hogy egy letűnőfélben levő kor képviselői vagyunk mindketten. Ez az új század, amelybe beléptünk, egészen másmilyen lesz, mint az, amelyiket mögöttünk hagytunk. Higgyc el nekem, hogy ebben az új korban már nem sok szüksége lesz az embereknek a magunkfajtákra. Egy hang a fülemben azt súgja, hogy kitalálnak majd maguknak mindenféle csodagépeket meg démoni szerkentyűket, amelyekkel helyettesíthetnek bennünket...

* Részlet *A boszorkány botja* című regényből.

